

Dr. Füsthy Zsolt*

MAGYAR ÜGYVÉDEK AZ EURÓPAI UNIÓBAN

I. Bevezetés

A Magyar Köztársaság 2004. május 1. napjától az Európai Közösség teljes jogú tagállama lett. E tény lényegbe vágó változásokat eredményezett közjogi és politikai értelemben, de kihatással bír, igaz, társadalmi csoportonként, rétegenként, gazdasági ágazatonként eltérő mértékben és sebességgel az egész ország életére. Nem kivétel ez alól az ügyvédség sem. Az uniós csatlakozás részint jelentős terheket ró az ügyvédekre, részint azonban a lehetőségeket is kibővíti.

A jogalkalmazásban működő valamennyi hivatalrend számára az uniós csatlakozás mindelekedett azt jelenti, hogy a magyar jog részévé vált az Európai Unió teljes joganyaga, az ún. „acquis communautaire”. Ez értelemszerűen az eddiginél számottevően nagyobb mennyiségű jogszabály ismeretét teszi szükségessé, és aligha kétségesen, elvezet az ügyvédségen belüli, már eddig is megfigyelhető differenciálódás még jelentősebb kiteljesedéséhez. Elengedhetetlen feltétellé válik, hogy nem csupán behatóan ismerünk kell az Európai Unió intézményeinek felépítését és működését, felmérünk a tagállamok nemzeti intézményeinek szerepvállalását az EU jogának és politikáinak végrehajtása során, de mindezen ismereteket a mindennapi praxisban alkalmazni tudnunk is kell. Más megközelítésben viszont az Európai Közösséghez tartozó tagállamok piaca is kitarul a magyar ügyvédek előtt, mód nyílik a továbbiakban arra, hogy a rátermettek tevékenységüket nemcsak Magyarországon, hanem más tagországokban is kifejthessék.

II. A Római Szerződés, mint háttér jogszabály

A Római Szerződés kétféle jogalapon is lehetőséget teremt az ügyvédek számára, hogy nyilvántartásukba vételüktől eltérő tagállamban dolgozhassanak. Legátfogóbban a 14. cikk második bekezdéséhez kell visszanyúlnunk, amely szerint a belső piac egy olyan, belső határok nélküli térséget foglal magában, amelyen belül az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása biztosított.

A 43. cikk szerint tilos minden olyan korlátozás, amely egy tagállam állampolgárainak egy másik tagállam területén való letelepedésére vonatkozik, és ez a tilalom kiterjed azon korlátozásokra is, amelyek valamely tagállamnak egy másik tagállam területén letelepedett állampolgár által alapított képviselő, fióktelep vagy leányvállalat létrehozására vonatkoznak. E cikk jelenti a letelepedési szabadság megfogalmazását, ami röviden összegezve az állampolgárságtól eltérő tagállam gazdasági életében való tartós és folyamatos jelenlétet fejezi ki.

A 49. cikk szerint tilos a szolgáltatásnyújtás szabadságát korlátozni a tagállamok olyan állampolgárai tekintetében, akik a Közösség olyan tagállamában telepedtek le, amely eltér a szolgáltatás igénybevevőjének tagállamától. Az 50. cikk részben negatív határozza meg a szolgáltatás fogalmát. Ebbe azok a tevékenységek sorolandók, amelyeket rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtanak, és nem vonatkoznak rá az áruk, a tőke és a személyek szabad mozgásának előírásai.

* ügyvéd, Budapest

E két szabadság egymáshoz való viszonyáról elmondható, hogy a szolgáltatásokról szóló rendelkezések alárendeltek a letelepedés jogáról szóló rendelkezéseknek, mivel a 49. cikk első bekezdésének megfogalmazása feltételezi, hogy az érintett szolgáltatás nyújtója, illetve igénybevevője két eltérő tagállamban telepedett le, másfelől pedig az 50. cikk első bekezdése kimondja, hogy a szolgáltatásokra vonatkozó rendelkezések csak akkor alkalmazandók, ha a letelepedés jogára vonatkozóak nem alkalmazhatók. A kettő közötti fő különbség tehát abban ragadható meg, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadságán alapuló ügyvédi tevékenység ideiglenes és átmeneti jelenlétet feltételez, míg a letelepedés szabadságán alapuló tartósságot és folyamatosságot.

III. Ügyvédi tevékenység az Európai Unióban a letelepedési szabadság alapján

A Római Szerződés hivatkozott 43. cikkének az ügyvédi hivatás gyakorlási szempontjából lényeges kibontását két irányelv tartalmazza. Az egyik a Tanács 1988. december 21-i 89/48/EKG számú irányelve, a legalább három éves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről, a másik pedig az Európai Parlament és a Tanács 1998. február 16-i 98/5/EK számú irányelve, az ügyvédi hivatásnak a képzés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről.

Az elsőként hivatkozott irányelv nemcsak ügyvédekre vonatkozik, és fő szabályként kimondja a diplomák automatikus elismerését azaz, hogy kivételek tehetők, ha a honosító tagállam bizonyítja, hogy a képzésben lényegi különbségek vannak. Ebben az esetben szakmai gyakorlat vagy alkalmassági vizsga írható elő. Ez tipikusnak mondható a jogászképzésben, ezért jellemző a tagállamokban az, hogy a jogi diploma elismerése feltételekhez kötött.

A másodikként említett irányelv kimondja, hogy az ügyvédi hivatás gyakorlására lehetőség van egyrészt a hazai szakmai cím megtartásával, másrészt pedig a fogadó tagállam ügyvédei közé történő felvétellel, a fogadó tagállam szakmai címe alapján. Az irányelv tagállamonként felsorolja, hogy mely szakmai címek viselői tarthatnak számot az ügyvédkénti elismerésre.

Más-más előfeltételek és következmények járnak ahhoz, ha egy ügyvéd saját szakmai címét és/vagy a fogadó tagállam szakmai címét is használni kívánja. A hazai szakmai cím alatti tevékenység végzésének feltétele, hogy a fogadó tagállam illetékes hatósága az ügyvédet nyilvántartásba vegye. A bejegyzés nem tagadható meg, ha az érintett megfelelően igazolja, hogy őt saját tagállamában regisztrálták. Az azonban megkövetelhető, hogy az ügyvéd három hónapon belül nem régebben kiállított igazolást mutasson be saját tagállami nyilvántartásba vételéről. Az az ügyvéd, aki ilyen bejegyzést nyer a fogadó tagállamban, kizárólag a hazai szakmai címét, azaz magyarok esetében az ügyvéd elnevezést használhatja.

Nyelvi sajátosságainknak köszönhetően nem áll fenn annak a veszélye, hogy az „ügyvéd” szó összetéveszthető lenne más tagállamok szakmai címeivel, mert ellenkező esetben további feltétel lenne, hogy az összetéveszthetőség elkerülése érdekében meg kellene jelölni azt a szakmai szervezetet, amelynek saját tagállamában tagja, vagy azt a bíróságot, amely előtt saját tagállamának szabályai szerint eljárásra jogosult.

A kép teljessége kedvéért megjegyzem, hogy a tagállamok bevezethetnek bizonyos korlátozásokat a hazai szakmai cím alatt eljáró ügyvédek számára. Meghatározott jogász kör részére fenntartható az ingatlanulajdon keletkezésére és átruházására vonatkozó okiratok készítésének joga, valamint a hagyaték kezelésére jogosító okiratok szerkesztésének joga. Előírható együttműködési kötelezettség a fogadó tagállam ügyvédekkel, mely azt jelenti, hogy az ügyfelek perbeli képviselőit vagy védelmét csak a fogadó tagállam szakmai címét használó ügyvédek láthatják el. A korlátozások harmadik válfaja, hogy a legmagasabb szintű bíróságok előtti eljárásokra vonatkozóan a tagállamok speciális szabályokat írhatnak elő, oly módon, hogy ezt a tevékenységet kizárólag erre szakosodott ügyvédek láthatják el.

Jóval nagyobb mozgásteret van az ügyvédnek, ha megszerzi a fogadó tagállam szakmai címét. Erre az egyik lehetőség, hogy diplomájának egyenértékűségére hivatkozva annak elismerését kéri a fogadó tagállamban. A másik, jóval gyakrabban igénybe vett lehetőség, ha az ügyvéd igazolja a fogadó tagállamban legalább három év óta rendszeresen és hatékonyan végzett szakmai tevékenységét, melynek során bizonyít

totta a fogadó tagállam jogában és a közösségi jogban való jártasságát. Ebben az esetben elkerülhető a 89/48. irányelv által előírt feltételek teljesítése. A harmadik szóba jöhető jogcím az, ha az ügyvéd kevesebb, mint három éve folytat ugyan szakmai gyakorlatot a fogadó tagállamban, de igazolja, hogy egyéb szakmai tevékenysége előadások vagy konferenciák látogatásának eredményeképpen megfelelő szakmai képzettségre tett szert ahhoz, hogy a fogadó tagállam szakmai címét használhassa.

Nyitva van a kapu a társas ügyvédi tevékenység előtt is. A saját tagállamban azonos ügyvédi irodához tartozó ügyvédek a fogadó tagállamban a hazai címük alapján, a saját tagállamban működő ügyvédi irodájuk fiókjaként vagy képviselteként folytathatnak közös tevékenységet, melyre azonban a fogadó tagállam szabályai az irányadók. Természetesen annak sincs akadálya, hogy a különböző tagállamokban nyilvántartásba vett ügyvédek működjenek együtt egy ügyvédi irodában, oly módon, hogy mindegyikük a saját szakmai címét használja, és emellett a fogadó tagállam ügyvédei is részt vesznek az iroda működésében. Abban az esetben, ha egy külföldi ügyvéd a fogadó tagállamban ügyvédi iroda keretében kíván tevékenykedni, akkor az illetékes hatósággal közölnie kell azt a tényt, hogy tagja egy hazai irodának, valamint minden egyéb az ügyvédi irodára vonatkozó lényeges információról tájékoztatást kell adnia. Amennyiben ezeknek a kötelezettségeknek eleget tett, akkor használhatja az ügyvédi iroda hazai elnevezését, melyben fel kell tüntetnie annak társasági formáját, illetve erre irányuló kérés esetén a tagok nevét.

A fogadó tagállamok megkövetelhetik az ügyvédi felelősségbiztosítást vagy valamely felelősségbiztosítási alaphoz való csatlakozást. Ha az ügyvéd származási országában már igazolhatóan rendelkezik ilyennel, akkor mentesülhet e kötelezettség alól. Ha a származási országbeli és a fogadó országbeli felelősségbiztosítási díjak mértékükben jelentősen eltérnek egymástól, akkor az utóbbi terhére mutatózó különbözetet az ügyvéd köteles lehet pótolni.

A működés során felvetődő fegyelmi felelősséget a működés színhelyének szabályai szerint kell megítélni.

IV. Ügyvédi tevékenység az Európai Unióban a szolgáltatások szabad áramlása alapján

Külön irányelv, a Tanács 1977. március 22-i 77/249/EGK irányelve foglalkozik a más tagállamban kizárólag szolgáltatásnyújtás keretében folytatott ügyvédi tevékenységgel. Ennek feltétele, hogy a fogadó tagállam a más tagállamban ügyvédként bejegyzett személyeket elismerje ügyvédként.

A nem csak saját tagállamában tevékenykedő ügyvéd mindenütt köteles a saját tagállama szerinti szakmai címet használni, és feltüntetni azt a kamarát vagy más szakmai szervezetet, amely nyilvántartásba vette vagy azt a bírósági fórumot, amely előtt saját tagállamának jogszabályai szerint eljárhat. Ez az irányelv is korlátozási lehetőségeket nyújt a tagállamok részére. Meghatározott jogász kör részére fenntartható az ingatlanulajdon keletkezésére és átruházására vonatkozó okiratok készítésének joga, valamint a hagyaték kezelésére jogosító okiratok szerkesztésének joga. Az állami vagy magánvállalkozás alkalmazottjaként tevékenykedő ügyvédet a tagállamok kizárhatják a vállalkozás jogi eljárásban történő képviseléstől, amennyiben ez az így működő hazai ügyvédek számára is tiltott. Végül, a bírósági eljárásban történő képviselést ellátásához megkövetelhető, hogy a másik tagállamból érkező ügyvéd a helyi szabályoknak megfelelően bemutatkozzon a bíróság elnökének vagy az illetékes ügyvédi kamara elnökének, továbbá, hogy az ügyfelet az adott bíróság előtt eljárásra jogosult, a bíróság számára mindig elérhető helyi ügyvéddel együtt képviselje.

A szolgáltatásnyújtás szabadságából fakadóan végzett ügyvédi tevékenység eseti jellegéből következik, hogy eltérően alakulnak az irányadó szakmai, etikai normák a konkrét tevékenységtől függően. Az ügyfelek képviselétével kapcsolatos tevékenységet a fogadó tagállam szabályai szerint kell folytatni anélkül, hogy a saját tagállam szabályai sérülnének. Egyéb megbízások esetében a szabály fordított, azaz a fogadó tagállam szabályainak sérelme nélkül, a saját tagállam szabályait kell követni. Figyelemmel kell lenni különösen az összeférhetlenségi, titoktartási, más ügyvédekkel való kapcsolattartási és reklámozási szabályokra.

A működés során felvetődő fegyelmi felelősséget a működés színhelyének szabályai szerint kell megítélni.

V. Jogesetek az Európai Bíróság gyakorlatából

A luxembourgi székhelyű Európai Bíróság több eseti ügyben hozott döntésével is iránymutatást adott arra vonatkozóan, hogy ügyvédek esetében miként értelmezendő a letelepedés szabadsága és a szolgáltatásnyújtás szabadsága. Ízelítőül ezekből válogatok.

1. A Thieffry-ügy (C-71/76, Thieffry vs Párizsi Ügyvédi Kamara)

Thieffry úr egy Brüsszelben praktizáló belga ügyvéd Belgiumban szerzett jogi diplomáját a Párizsi Egyetem egyenértékűnek ismerte el, ami lehetővé tette számára, hogy letegye a francia ügyvédi vizsgát is. Mindezen bizonyítványok birtokában felvételét kérte a Párizsi Ügyvédi Kamarába, amely azonban elutasította kérelmét, arra hivatkozva, hogy nem rendelkezik francia jogi diplomával. Az eljáró francia bíróság az Európai Bírósághoz fordult előzetes határozatért, amely leszögezte, hogy a letelepedés szabadságának igazságtalan korlátozását jelenti, ha valakitől megtagadják egy bizonyos hivatás gyakorlását, jóllehet rendelkezik a nemzeti diplomával egyenértékűnek elismert képesítéssel és a szükséges szakmai vizsgát is letette.

2. Vlassopoulou-ügy (C-340/89, Vlassopoulou vs Baden-Württembergi Tartományi Igazságügyi Szövetségi és Európaügyi Minisztérium)

Ebben a jogesetben az Európai Bíróság azt mondta ki elvi élel, hogy a szakmai követelményeket támasztó nemzeti előírások akkor is akadályozhatják a letelepedés szabadságát, ha minden diszkriminációtól mentesen alkalmazzák őket. Irene Vlassopoulou egy, az Athéni Ügyvédi Kamaránál bejegyzett görög ügyvéd görög diplomái mellett a németországi Tübingen egyetemén szerzett jogi doktorátust is. Több mint négyévi, német jogi irodában végzett praktizálás után kérelmet nyújtott be a minisztériumhoz

ügyvédi tevékenység folytatására. A minisztérium visszautasította kérelmét azzal az indokkal, hogy nem rendelkezik azokkal a képesítésekkel, amelyek szükségesek az ügyvédi szakma gyakorlásának engedélyezéséhez. Az Európai Bíróság kimondta, hogy a kérelem elbírálásakor a minisztériumnak meg kellett volna vizsgálnia, hogy az ügyvédi kamarába felvételét kérő Vlassopoulou asszony milyen diplomával rendelkezik, és automatikus elutasításnak nem lett volna helye. Diplomáit, valamint képzettségét és tudását részletes és érdemi vizsgálatnak kellett volna alávetnie. Ennek hiányában a kérelmet elutasító határozat diszkriminatívnak és ezért a Római Szerződésbe ütközőnek minősült.

3. Gebhard-ügy (C-55/94, Gebhard vs Milánói Ügyvédi Kamara)

Gebhard urat, egy több mint tíz éve Olaszországban praktizáló ügyvédet fegyelmi eljárás keretében a Milánói Ügyvédi Kamara eltiltotta az „avvocato” szakmai cím használatától, arra való hivatkozással, hogy megszegte az irányadó olasz törvényt, azzal, hogy szakmai tevékenységét Olaszországban állandó jelleggel saját maga által létrehozott irodában gyakorolta és közben az olasz ügyvédek megillető „avvocato” címet használta. (Gebhard úr egyébként Németországban szerezte diplomáját és tagja volt a Stuttgarteri Ügyvédi Kamarának.)

Az Európai Bíróság kimondta, hogy azoknak a nemzeti intézkedéseknek, amelyek várhatóan hátráltatják, vagy kevésbé vonzóvá teszik a Római Szerződés által garantált alapvető szabadságjogok gyakorlását, négy feltételnek kell megfelelniük: diszkriminációmentesen kell azokat alkalmazni; a közérdek feltétlen követelményeivel kell azokat indokolni; alkalmasnak kell lenniük az általuk kitűzött célok elérésére; és nem haladhatják meg azt a mértékét, ami az elérésükhöz szükséges. A nemzeti rendelkezések alkalmazásakor a tagállamok nem hagyhatják figyelmen kívül az érintett személy által valamely más tagállamban már megszerzett ismereteket és képesítéseket. Kötelesek figyelembe venni a diplomák egyenértékűségét, és ha szükséges, össze kell hasonlítaniuk a saját nemzeti szabályaik által megkövetelt ismereteket és képesítéseket az érintett személy által megszerzett ismeretek-

kel és képesítésekkel. Leszögezte továbbá az ítélet, hogy

Gebhard úr, mint az ügyvédi szolgáltatások nyújtója, a fogadó tagállamban elláthatja magát az adott szolgáltatások nyújtása céljából szükséges infrastruktúrával. Noha e döntés egy ügyvéd ügyében született, az Európai Bíróság ítélete általános érvényű megállapításai miatt mérőföldkőnek tekinthető a letelepedés szabadsága és a szolgáltatásnyújtás szabadsága területén. Ezen ítéleten nyugszik az az elhatárolás, hogy aki szakmai tevékenységét állandóan és folyamatosan egy másik tagállamban gyakorolja, arra a letelepedés szabályai vonatkoznak, míg aki csak időlegesen gyakorolja hivatását külföldön, arra a szolgáltatások szabad áramlására vonatkozó szabályok irányadók.

4. Bizottság vs Németország-ügy (C-427/85)

Az Európai Bizottság támadta meg az Európai Bíróság előtt a német hatóságok azon szabályozását, mely szerint egy bírósági vagy közigazgatási eljárás teljes tartama alatt az eljáró külföldi ügyvéd mellett egy német ügyvédnek is jelen kell lennie, még akkor is, amikor a külföldi ügyvéd a börtönben látogatja meg védencét. A német hatóságok indokolása szerint ez az intézkedés az igazságszolgáltatás érdekében született, mert egy más tagállami ügyvéd esetleg nem rendelkezik megfelelő jártassággal a német eljárási és anyagi jogban. Az Európai Bíróság megállapította, hogy a támadott szabály aránytalanul terhes a más tagállambeli ügyvédekre, mert indokolatlanul korlátozza a határokon átvívelő ügyvédi szolgáltatásokat, ezért a Római Szerződésbe ütközik.

VI. Egy konkrét példa: külföldi ügyvéd Németországban

Az előbbieket szemléltetésére röviden ismertetem, hogy egy magyar vagy más tagállambeli ügyvéd hogyan szerezheti meg a német "ügyvéd" – azaz Rechtsanwalt – szakmai címet.

1. Törvényi alapok

Az európai ügyvédek németországi tevékenységéről szóló törvényben (a továbbiakban: Eu-

RAG) a Német Szövetségi Köztársaság átültette a korábban már hivatkozott 89/48 tanácsi irányelv rendelkezéseit és megteremtette a német „ügyvéd” szakmai cím megszerzésének jogszabályi alapjait. A törvény megnyitja a német ügyvédi hivatáshoz vezető utat, és hatálya kiterjed az Európai Unió valamennyi tagállamának mindazon polgáraitra, akik hazájukban jogosultak önálló, az EuRAG-ban megnevezett foglalkozásmegjelölés alatt folytatott tevékenység végzésére.

A külföldi ügyvédek a „Rechtsanwalt” szakmai címet közvetlenül egy alkalmassági vizsga letételével szerezhetik meg. Ezzel elnyerik a német ügyvédek megillető valamennyi jogot, és a szakmai címet Németországban és hazájukban is viselhetik. Kérelemre mentesülhetnek azon kötelezettség alól, hogy ügyvédként Németországban telepedjenek le.

2. Vizsgaengedély

Az alkalmassági vizsgákat a Német Szövetségi Köztársaságban évente négy alkalommal tartják. 1991. óta az Európai Unió minden tagállamából több száz ügyvéd vett rajtuk részt. A vizsgák helyszíne Berlin, Düsseldorf, München és Stuttgart. A vizsgára való engedélyezés előfeltétele, hogy a pályázó ügyvédi szakvizsgával rendelkezzen. Az engedélyezési kérelmet a vizsgálhatóságnál kell benyújtani, és csatolni kell hozzá az alkalmassági vizsgáról szóló rendeletben megnevezett iratokat (önéletrajz, diploma, állampolgársági igazolás, stb.). Az iratokat német nyelven vagy hiteles fordításban kell benyújtani.

3. Vizsgatárgyak és vizsgaidőpontok

Az alkalmassági vizsga írásbeli és szóbeli részből áll és német nyelven kell letenni. Az írásbeli vizsga két zárthelyi dolgozatot foglal magába. Az első zárthelyi dolgozat polgári jogból, mint kötelező tárgyból, a második pedig a pályázó által meghatározható választott tantárgyból teendő le. Lehetséges választott tárgyak: kereskedelmi jog, munkajog, család- és öröklési jog, büntetőjog, közjog.

A zárthelyi dolgozatok tárgyát az ügyvédi szakmai gyakorlatot képező feladatok alkotják, pl. jogkérdést érintő szakvélemény, keresetlevél tervezet, viszontkereset, illetve ellenkérelem. A zárthelyi dolgozatok megírására egyenként öt óra áll rendelkezésre.

A szóbeli vizsgára azokat a pályázókat engedik, akik legalább a két zárthelyi dolgozat egyikét sikeresen leteszik. A szóbeli vizsga egy rövid előadásból és a vizsgabeszélgetésből áll. A rövid előadás időtartama tizenöt percnél nem lehet hosszabb. A vizsgabeszélgetés minden pályázónál hozzávetőlegesen negyvenöt percet tesz ki.

A zárthelyi dolgozatokra évente egyszer kerül sor (Stuttgartban márciusban, Münchenben júniusban, Düsseldorfban szeptemberben, Berlinben decemberben). A szóbeli vizsgákat mintegy három hónappal az írásbeli vizsga után tartják meg. Azok a pályázók, akik nem tesznek le eredményes vizsgát, kétszer ismételhetnek. A sikeres vizsgák aránya az eddigi vizsgák során 85 % körüli volt.

4. További integrációs lehetőségek

Az EuRAG az alkalmassági vizsga révén az Európai Unió tagállamai és Svájc állampolgárai részére lehetővé teszi Németországban az ügyvédi hivatás gyakorlásának azonnali engedélyezését. A német jog és az európai jog területén végzett előzetes németországi tevékenység nem szükséges.

Az EuRAG emellett módot teremtett arra, hogy Németországban letelepedett, a német jog és az európai jog területén európai ügyvédként legalább hároméves effektív és rendszeresen folytatott tevékenység igazolása esetén az ügyvédi hivatásba történő beilleszkedés alkalmassági vizsga nélkül is lehetséges legyen.

VII. Az Európai Közösségi jogász működése Magyarországon

Az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 2004. május 1-i hatállyal új IX. fejezettel egészült ki, amely az Európai Gazdasági Térség valamely tagállamában ügyvédi tevékenység folytatására jogosultak ügyvédi tevékenységét szabályozza a Magyar Köztársaság területén. Definíció szerint európai közösségi jogász az Európai Gazdasági Térség valamely tagállamának állampolgára, aki a külön jogszabályban meghatározott szakmai megnevezések valamelyike alatt ügyvédi tevékenység folytatására jogosult az Európai Gazdasági Térség valamely tagállamában. Az európai közösségi jogász saját tagállamának az a tagállam tekintendő, amelyben az érintett megszerezte a szakmai cím valamelyikének használatára

való jogosultságot. E szakmai címeket az 1/2004. (I.8.) IM rendelet sorolja fel.

Ausztria: Rechtsanwalt, Belgium: Avocat/Advocaat/Rechtsanwalt, Ciprus: Δικηγόρος, Csehország: Advokát, Dánia: Advokat, Egyesült Királyság: Advocate/Barrister/Solicitor, Észtország: Vandaadvokaat, Finnország: Asianajaja/Advocat, Franciaország: Avocat, Görögország: Δικηγόρος, Hollandia: Advocaat, Írország: Barrister/Solicitor, Lengyelország: Adwokat/Radca prawny, Lettország: Zverinats advokats, Litvánia: Advokatas, Luxemburg: Avocat/Avocat-avoué, Magyarország: Ügyvéd, Málta: Avukat/Prokuratur Legali, Németország: Rechtsanwalt, Olaszország: Avvocato, Portugália: Advogado, Spanyolország: Abogado/Advocat/Avogado/Abokatu, Svédország: Advokat, Szlovákia: Advokát/Korecny právnik, Szlovénia: Odvetnik/Odvetnica. Hiányossága a rendeletnek, hogy abban nem az Európai Gazdasági Térség tagállamainak, hanem az Európai Unió tagállamainak szakmai megnevezéseit tartalmazza az Ütv. 89/A. § (1) bekezdésében foglaltaktól eltérően. (Hiányzik az Európai Térség több olyan tagállamának szakmai címe, amely nem tagja az Európai Uniónak, pl. Norvégia, Liechtenstein, Izland, Svájc.)

Miként egy magyar ügyvéd az Európai Unió tagállamaiban, egy nem Magyarországon honos ügyvéd is kétféle jogalapon fejthet ki tevékenységet hazánkban: egyrészt a letelepedési szabadság jegyében, másrészt a szolgáltatásnyújtás szabadságára hivatkozással.

1. Ügyvédi tevékenység a letelepedés szabadsága alapján

A letelepedés szabadsága alapján a közösségi jogász állandó ügyvédi tevékenységre jogosult. Erre mód van származási országának szakmai címe vagy az ügyvéd megnevezés használatával. Mindkét esetben köteles kérelmezni az európai közösségi jogászok kamarai nyilvántartásba való bejegyzését. Ha azonban az „ügyvéd” szakmai cím alatt kíván tevékenykedni, további előfeltételeknek kell megfelelnie. Az egyik lehetőség, hogy a saját tagállamában szerzett diplomáját elismerteti Magyarországon a 2001. évi C. törvény alapján és eleget tesz az ügyvédi kamarába való felvétel egyéb jogszabályi követelményeinek. A másik lehetőség, ha az általa ellátott ügyek számára és jellegére vonatkozó iratokkal,

illetve a kamara külön felhívására személyes meghallgatáson hitelt érdemlően igazolja, hogy a Magyar Köztársaság területén megszakítás nélkül három éven át folytatott ügyvédi tevékenységet a magyar joggal kapcsolatban (ideértve az Európai Unió jogának magyarországi alkalmazásával kapcsolatos tevékenységet is), és a személyes meghallgatáson bizonyítja, hogy rendelkezik az ügyvédi tevékenység gyakorlásához szükséges szintű magyar nyelvtudással.

Az európai közösségi jogász kérelmére a kamarába ügyvédként felvehető abban az esetben is, ha megszakítás nélküli magyarországi ügyvédi tevékenysége a hároméves időtartamot eléri, de a magyar joggal kapcsolatos ügyvédi tevékenysége (ideértve az Európai Unió jogának magyarországi alkalmazásával kapcsolatos tevékenységet is), három évnél rövidebb időtartamú, ám becsatolja az előbbieken ismertetett iratokat és a személyes meghallgatása sikeresen zárul.

A kamara előtti személyes meghallgatásról jegyzőkönyvet kell felvenni, amelyet a kamara képviselőjében eljáró személy (személyek), a jegyzőkönyvvezető és a felvételét kérő európai közösségi jogász ír alá.

Ha a közösségi jogász ügyvédként nyer felvételt a kamarába, akkor a többi magyar ügyvéddel azonos jogállás illeti meg. Annyi többletjogosítvánnyal rendelkezik, hogy az ügyvéd elnevezés mellett feltüntetheti a származási országa szerinti szakmai címét is. Ha származási országa szakmai címe alatt kíván praktizálni, meg kell jelölnie azt a szakmai szervezetet is, amelynek tagja.

2. Ügyvédi tevékenység a szolgáltatásnyújtás szabadsága alapján

Erre akkor kerülhet sor, ha az ügyvéd a származási országa szerinti szakmai címe alatt eseti jelleggel jár el Magyarországon. Ilyenkor megteheti, hogy kérelmezi a Magyar Ügyvédi Kamara által vezetett névjegyzékbe való felvételét, de erre nem köteles. Ha a kérelem beadása mellett dönt, a vele együttműködési szerződést megkötő ügyvéd irodájának vagy ügyvédi irodának helye, ilyen szerződés hiányában a szolgáltatásnyújtás helye szerint illetékes kamaránál kell előterjesztenie.

Ha az eseti szolgáltatást nyújtó ügyvéd anélkül végez ügyvédi tevékenységet, hogy névjegyzékbe vették volna, a kamara a bíróság vagy ha-

tóság, vagy megbízója felhívására köteles okirattal igazolni, hogy a korábban említett szakmai megnevezések valamelyike alatt ügyvédi tevékenység folytatására jogosult. Ezen igazolás három hónapnál régebbi nem lehet és azt a saját tagállamának ügyvédi kamarája kell, hogy kiállítsa. Az igazolást hiteles magyar fordítással is el kell látni. Ilyen igazolás hiányában ügyvédi tevékenységet Magyarországon nem végezhet. Kiemelendő, hogy az igazolást csak külön felhívásra és nem automatikusan kell becsatolni.

Amennyiben az európai közösségi jogász bíróság vagy más hatóság előtt képviselőt lát el, köteles e tevékenységéről a szolgáltatás nyújtásának helye szerint illetékes területi kamarát értesíteni. Ez a kötelezettség független a névjegyzékbe vételtől. Az ilyen értesítés nem előfeltétele a tevékenység megkezdésének, csak utólagos ellenőrzésre teremt lehetőséget.

Azokban az ügyekben, amelyekben a jogszabály kötelező jogi képviselőt ír elő – ingatlannyilvántartási, illetve cégeljárás –, ezt az európai közösségi jogász csak akkor láthatja el, ha e célból ügyvéddel vagy ügyvédi irodával együttműködési szerződést köt. E szerződést köteles első alkalommal történő eljárása során a hatóságnak bemutatni.

VIII. XXI. századi kihívások

A következőkben a gondolatébresztés szándékával néhány olyan kérdéskörre térek ki, amely kisebb-nagyobb hevülettel, de állandóan napirányban van az ügyvédi közéletben.

1. Létszámgondok – *numerus clausus* vagy szabad verseny

A magyar ügyvédi karnak a teljes lakosságra vetített számaránya nemzetközi összehasonlításban közepesnek mondható. Egymillió lakosra nálunk 770 ügyvéd jut, míg ugyanez a szám Hollandiában 540, Csehországban 600, Lengyelországban 180, viszont Németországban 910. Az ügyvéd létszám a rendszerváltás óta, azaz az 1990-es évek kezdetétől napjainkig a korábbi ötszörösére ugrott. Budapesten ugyanannyi ügyvéd praktizál, mint egész Ausztriában.

Mindezen szám adatok azt mutatják, hogy az ügyvéddé válás feltételeinek megkönnyítésével az 1990-es évek elejétől ugrásszerűen megnőtt az ügyvédek száma. Ez elsősorban jogszabályi

változásoknak volt köszönhető, ugyanis feloldották a korábban létező létszámkorlátozásokat, s gyakorlatilag bármely jogi szakvizsgával rendelkező jogász elnyerhette a kamarai felvételét, ha megfelelt bizonyos összeférhetlenségi és feddhetlenségi követelményeknek. A gazdasági-társadalmi változások egyes jelenségei is oda-hatottak, hogy más pályákról is nagy számban áramlottak be a karba jogász kollégák. Utalok itt elsősorban a megszűnő állami vállalatok vagy mezőgazdasági termelészövetkezetek jogtanácsosaira, a köztisztviselői, közalkalmazotti sférákból érkezőkre, mint pl. a rendőrtisztekre, volt tanácsai alkalmazottakra, stb. Ugyancsak tipikusnak mondható, hogy nyugállományba vonulásuk után bírák, ügyészek is ügyvédi praxist kezdenek. Ezzel párhuzamosan emelkedett a jogászképzést nyújtó felsőoktatási intézmények száma. A végzős hallgatók döntő többsége – a más pályán való elhelyezkedési nehézségek miatt – ügyvédjelölti állásba kerül, majd ezt követően szerves fejlődés eredményeképpen képezi az ügyvédség utánpótlását. (Jelenleg kilenc helyen folyik jogászképzés, az évente végzett joghallgatók száma 3.000 körül van. Egész pontosan az Oktatási Minisztérium Statisztikai Osztályától kapott tájékoztatás szerint 2003-ban 2.647-en, 2004-ben 2.918-an szereztek oklevelet.)

A létszám felduzzadása, a korábbi korlátozó rendelkezések feloldása csak részben örvendetes jelenség. Együtt jár a kar szakmai felhígulásával is, hiszen sok esetben oda nem illők is ügyvédi kamarai taggá válhatnak. Az ezzel kapcsolatos gondok orvoslása folyamatosan jelen van az ügyvédi közéletben.

Egy 1994-ben meghozott alkotmánybíróági határozat, a 21/1994. (IV.16.) AB határozat kimondta, hogy mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához és ez minden fajta foglalkozás és hivatás megválasztására vonatkozik. A kamarai vezetés álláspontja e határozatra hivatkozva sziklaszilárd. Levonja azt a következtetést, hogy a szükséges feladatok mennyiségével szemben aránytalanul magas ügyvédi létszám alkotmányosan nem korlátozható.

Ennek dacára szakmai berkekben időről-időre fellángol a vita arról, miként lehetne mégis gátat vetni az ügyvédi presztízs csökkenésének és kiszűrni a pályára alkalmatlanokat. Az e témakörben felmerült gondolatokból megemlítem a legjellegzetesebbeket.

A legszélsőségesebb álláspont képviselői ismét bevezetnék a rossz emlékkü numerus clausust, azaz a zárt számot, hivatkozva arra, hogy ugyanez érvényesül más jogalkalmazói hivatásrendek képviselőinél, mint pl. közjegyzőknél, végrehajtóknál. Ennél kevésbé drasztikus javaslat az, amely az ügyvéddé válás feltételeit szigorítaná oly módon, hogy csak meghatározott időt ügyvédjelöltként ledolgozó jogászok kérhessék a szakvizsga letétele után kamarai bejegyzésüket. Megint mások a fegyelmi felelősségi szabályok szigorítását látják célravezetőnek, míg vannak, akik az orvosi praxisjog mintájára egy ún. várólista bevezetése mellett sorakoztatnak fel érveket.

Az „alanyi jogon” ügyvéddé válás ellenzői egyetértenek abban, hogy a szabadpiaci verseny, a teljes liberalizáció Magyarországon nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. A „szűrő” szerepet betölteni hivatott ügyfelek ugyanis, laikusok lévén, nyilvánvalóan kevésbé alkalmasak az ügyvédek munkájának megítélésére.

Sokan ezért abban látják a kiutat a társadalmi igényektől elrugaszkodó ügyvédi létszámból fakadó problémákból, hogy expanzív módon szélesíteni kell az ügyvédek által végezhető tevékenységeket. Erre térek ki előadásom következő egységében.

2. Terveztés vagy térhódítás?

Az előzőekben ismertettem, hogy a kamarai vezetés és nem mellesleg, maguk az ügyvédek nagyobb része sem lát lehetőséget arra, hogy létszámstop bevezetésével vagy az ügyvéddé válás feltételeinek szigorításával védekezzen az ügyvédi kar felhígulása és ezzel együtt szakmai színvonalának csökkenése ellen. Felmerült viszont, hogy bővíthetne az ügyvédek által is végezhető tevékenységek köre. Nem kétséges, hogy ez a bővülés jogszabály-változásokat igényelne, és csak más hivatásrendek kárára mehetne végbe, ami vélhetően kiváltaná az érintettek heves tiltakozását. Mégis érdemesnek tartom vázlatosan áttekinteni az e témában felvetődött gondolatokat.

Az egyik kitörési lehetőség néhány, jelenleg csak közjegyző által végezhető tevékenység az ügyvédek számára is elérhetővé tétele lenne. Ilyen jogosítvány a gazdasági társaságok vezető tisztségviselői által kötelezően készítendő aláírási címpéldány hitelesítése vagy a bírósági eljárás lefolytatása nélkül, azonnali végrehajtást

lehetővé tevő okiratok készítése. Ennek elvi alapja indokolható azzal, hogy számos országban, köztük uniós tagállamokban is, mint pl. Ausztria, Szlovákia, Horvátország, ügyvédek lehetnek egyszerre mind közjegyzők is és fordítva.

A másik határtágitási pont az igazságügyi szakértői működés. A jelenlegi szabályok szerint ügyvéd nem lehet igazságügyi szakértő, sőt az ügyvédi szervezetek nem alkalmazhatnak sehol főállású szakértőket. Ez az elkülönítés csak az ügyvédekénél valósul meg, mert vannak olyan ügyészek, adóhivatali vagy más köztisztviselői posztokat betöltő jogász végzettségű kollégák, akik egyúttal igazságügyi szakértők is.

Míg az ügyvédi és közjegyzői jogosítványok elválasztása nem lenne feltétlenül szükséges, mindenképpen indokolt lenne ez az igazságügyi szakértői tevékenység esetében. Természetesen előírható lenne az, hogy csak meghatározott szakmai gyakorlattal, technikai felszereltséggel és adott esetben külön vizsgával rendelkező ügyvédek válhassanak akár közjegyzővé, akár igazságügyi szakértővé.

3. Vállalkozás vagy hivatás – az ügyvédi reklám kérdése

A hagyományosan vallott és az ügyvédi karban uralkodónak tekintett felfogás szerint az ügyvédség hivatás, nem pedig jogi szolgáltatást nyújtó vállalkozás. Alappillére a megbízóval fennálló bizalmi viszony, amelyhez járul az ügyfél irányában a titoktartási kötelezettség. E gondolatmenettel áll összhangban az a jelenlegi szabályozás is, amely gyakorlatilag tiltja azt, hogy az ügyvéd reklámozza magát.

Szemben az előbb ismertetett nézettel, többen más szempontból közelítenek. Érvelésük lényege az, hogy az Alkotmány szerint Magyarország gazdasága piacgazdaság, melynek szereplői a vállalkozók. Mivel az ügyvéd vállalkozó – ez levezethető pl. abból, hogy az adójogszabályok az egyéni ügyvédet egyéni vállalkozónak tekintik, az egyéni vállalkozó pedig a Polgári Törvénykönyv szerint gazdálkodó szervezetnek minősül –, ugyanúgy hirdethet, mint bármely más vállalkozó. Erős kritika alá esik ezért a Magyar Ügyvédi Kamara etikai kódexének tiltása. A későbbiekben részletesen szót ejtek az Európai Bíróság C-309/99 számú ítéletéről, amelynek egyik megállapítása az, hogy az ügyvédi kamara tagjai gazdasági tevékenységet végeznek,

ezért a Római Szerződés 81., 82. és 86. § szerinti vállalatoknak minősülnek.

Nem vállalkozom arra, hogy a kérdésre választ adjak, inkább néhány adalékkal szeretnék szolgálni. Egy 1992-ben készült OECD tanulmány szerint 1992-ben az akkor 12 tagú Európai Közösségben a jogi szektor mintegy félmillió embert foglalkoztatott és éves szinten mintegy 52 milliárd USD bevételt produkált. Ezek a számok azt mutatják, hogy nemzetgazdasági szempontból az ügyvédi tevékenység jelentős gazdasági tevékenységnek számít.

A Magyar Ügyvédi Kamara etikai szabályzata nem határozza meg ugyan a reklám fogalmát, ám kimondja, hogy az ügyvéd köteles tartózkodni az ügyfélszerzés minden tisztességtelen formájától. Felsorolja azokat a specifikus tevékenységeket, amelyek nem minősülnek tiltott reklámnak, mint pl. a címváltozás közzétételét, a szakmai tevékenység körének megváltozását, publikációkat, nyilatkozatokat az írott sajtóban és elektronikus médiában, ügyfél-tájékoztatást, telefonkönyvben, szaknévsorban, szakmai névjegyzékben való megjelentetést.

Kulcskérdésnek minősülhet tehát, hogy mi is valójában a reklám, azaz különbséget kell-e tenni a szűken vett reklámozás, mint médiahirdetés és a tágabb marketing között. Idetartozó érdekesség, hogy az ügyvédi honlap tartalmáról szóló Magyar Ügyvédi Kamara elnökségi állásfoglalása szerint az ügyvéd, ügyvédi iroda Interneten való megjelenése önmagában nem ellentétes az etikai szabályzatban megfogalmazott reklámtiltó általános szabályokkal, azonban az ügyvédi honlap tartalma nem szolgálhatja az ügyvéd, illetve szolgáltatásának népszerűsítést vagy egyébként reklám célját.

Az Európai Unió ügyvédeinek etikai kódexe ugyanakkor azt rögzíti, hogy az ügyvéd jogosult a nyilvánosságot az általa nyújtott szolgáltatásokról tájékoztatni, feltéve, hogy a tájékoztatás pontos, nem félrevezető és nem sérti a titoktartás kötelezettségét vagy más alapvető érdekeket. Az ügyvéd reklámozhatja önmagát a média bármely formája, úgymint sajtó, rádió, televízió, elektronikus kereskedelmi kommunikáció útján vagy bármely más módon, amennyiben ez a reklám megfelel az előzőekben írt követelményeknek.

Az Európai Közösség Bizottsága 2004. február 9-én közleményt tett közzé a szakképzettséghez kötött szakmák (pl. ügyvédek, építészek, gyógyszerészek, stb.) területén tapasztalható

versenyről. E közleményben a Bizottság megállapítja, hogy e szakmák területén számos versenykorlátozó hatású szabály található, melyek között felsorolja mindenekelőtt az árszabályozás különböző formáit, a reklámkorlátozásokat, a praktizálás előfeltételeit megfogalmazó előírásokat, stb. A Bizottság felkéri a tagállamokat, illetve az említett szabály megalkotásában részt vevő szakmai testületeket, hogy vizsgálják felül e szabályokat, tisztázva azok pontos célját, elemelve azok szükségességét, arányosságát, megtisztítva e szakmákat azon előírásoktól, amelyek indokolatlanul akadályozzák a versenyt.

Az eddigiek fényében ezért időszerűnek tűnik a reklámozásra vonatkozó magyar etikai szabályok újragondolása.

4. Részvétel a pénzmosás elleni küzdelemben

Az Európai Unió Tanácsa már 1991-ben megalkotta a 91/308/EGK irányelvet. Ez kimondja, hogy a pénzügyi szolgáltatást végző intézmények bizonyos bejelentési kötelezettséggel tartoznak a hatóságok felé, nagyobb pénzmozgások figyelemmel kísérése, s így a pénzmosás hatékony kiszűrése érdekében. A közelmúltban a világban végigsöpítő erőszakos cselekmények és terrorhullám hatására ismét változott a helyzet. A terrortámadások gyakorisága és súlya azt eredményezte, hogy az uniós előírások is szigorúbbak lettek. A Tanács 2001/97/EK irányelvvel végrehajtott módosítással kerültek be a védelmi körbe, azaz a bejelentésre kötelezettek közé az ügyvédek és közjegyzők.

Komoly fejtörést okozott azonban, hogy az ügyvédi hivatás azon alapvető értékei, mint az ügyféllel létesített bizalmi viszony és a titoktartási kötelezettség hogyan egyeztethető össze a pénzmosási gyanú bejelentésének kötelezettségével. Magyarországon is hosszas tárgyalások zajlottak az ügyvédi kamara és az illetékes minisztériumok, így különösen a Pénzügyminisztérium és az Igazságügyi Minisztérium között, melynek eredményeképpen megszületett a Magyar Ügyvédi Kamara mintaszabályzata a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról. A következőkben e szabályzat legfontosabb elemeit ismertetem.

4.1. Az azonosítási és bejelentési kötelezettség az ügyvédet a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV: törvény

(a továbbiakban: Törvény) 14. § (1) bekezdése szerint akkor terheli, ha:

- pénz és értéktárgy letéti kezelését végzi,
- a következő jogügyletek előkészítésével és végrehajtásával összefüggésben az 1998. évi XI. törvény 5. § (1) bekezdésében meghatározott ügyvédi tevékenységet végez:

- gazdasági társaságban vagy egyéb gazdálkodó szervezetben lévő vagyonrész (részeseledés) vétele, eladása,
- ingatlan vétele, eladása,
- gazdasági társaság vagy egyéb gazdálkodó szervezet alapítása, működtetése, megszűnése.

Nem terheli azonban bejelentési, illetve azonosítási kötelezettség az ügyvédet, ha:

a) a pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény büntetőeljárásban történő védelem, illetve bírósági előtti képviselőlet – ide nem értve a cégbírósági eljárásban történő képviselőlet – előkészítése, ellátása során vagy ellátását követően utóbb és azzal összefüggésben jutott tudomására,

b) pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény az a) pontban írt képviselőlet, védelem ellátásának, vagy az eljárás megindításának a szükségességével összefüggésben végzett jogi tanácsadás során jutott a tudomására.

4.2. Az ügyvéd a megbízás (tényvázlat) felvételkor, vagy amennyiben a megbízást (tényvázlatot) szerződés tartalmazza, az okirat elkészítésekor, tartós megbízás esetén a saját ügyfelet a tartós megbízás elfogadásakor, az ellenérdekű felet az okirat szerkesztésekor köteles azonosítani.

Tartós megbízás esetén az ügyvéd köteles a megbízás teljes időtartama alatt a megbízó adataiban bekövetkezett változásokat az azonosításra előírt módon kiegészíteni az előző adatok megőrzése mellett. Tartós megbízás esetén valamennyi képviselőletre jogosult személy azonosítását el kell végezni.

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete engedélyével rendelkező cégek esetében elegendő az adott ügyben eljáró, az ügyvéddel rendszeresen kapcsolatban álló képviselőletre jogosult személy azonosítása.

Amennyiben azonos ügyfél az 1. pontban meghatározott ügyletek képviselőletére ismételt megbízást ad, az azonosítást elvégezni nem kell, azonban az ügyvéd köteles az adatváltozásokat ellenőrizni és az azonosítási lapra az esetleges változásokat, azok kezdő időpontjával feltüntetni.

Tartós megbízáskor ki kell kötni, hogy amennyiben a cégben olyan változás történik, mellyel

kapcsolatos változás bejelentést nem az ügyvéd készítette, a változásokat a megbízó 5 napon belül köteles az ügyvédnek bejelenteni.

4.3. Az azonosítás során a következő okmányok bemutatását kell megkövetelni:

a) természetes személy esetén

1. belföldi természetes személy személyazonosító igazolványa (személyi igazolványa) és lakcímet igazoló hatósági igazolványa, vagy útlevél és lakcímet igazoló hatósági igazolványa, vagy kártya formátumú vezetői engedélye és lakcímet igazoló hatósági igazolványa,

2. külföldi természetes személy útlevéle, személyi azonosító igazolványa, feltéve, hogy az magyarországi tartózkodásra jogosít, vagy érvényes tartózkodási engedélye,

3. 14. életévét be nem töltött természetes személy személyi azonosítót igazoló hatósági igazolványa vagy útlevéle, diákigazolványa;

b) jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet esetén a nevében vagy megbízása alapján eljárni jogosult személyek a) pontban megjelölt okiratainak bemutatásán túlmenően, az azt igazoló okiratot, hogy

1. a belföldi gazdálkodó szervezetet a cégbíróság bejegyezte, vagy a bejegyzési kérelmét benyújtotta; egyéni vállalkozó esetében azt, hogy adószámmal rendelkezik, illetőleg az adóhatóság bejelentkezési kérelmét benyújtotta,

2. más belföldi jogi személy esetén, ha annak létrejöttéhez hatósági vagy bírósági nyilvántartásba vétel szükséges, a nyilvántartásba vétel megtörtént, illetőleg a nyilvántartásba vétel iránti kérelmét benyújtotta,

3. külföldi jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet esetén a saját országának joga szerinti bejegyzése vagy nyilvántartásba vétele megtörtént;

c) cégbejegyzési, hatósági vagy bírósági nyilvántartásba vétel iránti kérelem cégbírósághoz, hatósághoz vagy bírósághoz történő benyújtását megelőzően a jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet társasági szerződését (alapító okiratát, alapszabályát).

Az ügyvéd a 3. b) pont alapján jogi személytől vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezettől köteles 30 napnál nem régebbi okirat bemutatását megkövetelni, az ügyvéd által beszerzett on-line cégkivonat is elfogadható.

4.4. Bejelentési kötelezettség. A Törvény 8. § (1) bekezdése értelmében pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén az

ügyintéző ügyvéd köteles egy formanyomtatvány kitöltésével és haladéktalanul történő továbbításával bejelentést tenni az erre kijelölt személynek.

Ha az ügyvéd, ügyvédi iroda alkalmazottja észlel pénzmosásra utaló adatot, tényt vagy körülményt, azt haladéktalanul köteles bejelenteni a munkáltatói jogokat gyakorló ügyvédnek. A munkáltatói jogokat gyakorló ügyvéd a bejelentést haladéktalanul köteles továbbítani az erre kijelölt személynek.

A bejelentést az ügyvéd a saját nevében teszi meg.

A bejelentési kötelezettség teljesítéséről és annak tartalmáról az ügyvéd a büntetőeljárást folytató hatóság kivételével harmadik személynek vagy szervezetnek, ideértve az ügyfelet is, tájékoztatást nem adhat és köteles biztosítani, hogy a bejelentés megtörténte, annak tartalma titokban maradjon. A bejelentési kötelezettség teljesítése nem tekinthető az ügyvédi titok megsértésének. A bejelentőt jóhiszeműsége esetén akkor sem terheli felelősség a bejelentésért, ha az megalapozatlannak bizonyul.

4.5. Szokatlan ügyletek felismerése. A Törvény a bejelentés megtételekor nem követeli meg, hogy a szokatlan ügylet alapján a pénzmosásra alapos okkal lehessen következtetni, így nem szükséges a büntető eljáráshoz megkövetelt bizonyosság sem.

Az ügyvédnek a megbízás ellátásához szükséges mértéken túl további tájékozódó, adatgyűjtő munkát végezni szükségtelen. Amennyiben azonban a jelen fejezetben körülírt valamely gyanúok fennáll, célszerű a megbízás (tényvázlat) felvételénél azok tisztázása.

1. A társaságok alapításával, működtetésével kapcsolatosan figyelembe veendő szempontok az alábbiak:

a) társaság alapítására vagy részesedés megvásárlására és ezzel együtt vezető tisztségviselői feladatok ellátására vonatkozó ajánlat olyan személyek részéről, akik láthatóan alkalmatlanok a társaság vezetésére,

b) társaság alapítása vagy részesedés vásárlása és ezekkel együtt vezető tisztségviselő feladat vállalása olyan személyek részéről, akik felismerhetően kívülálló irányításával, kívülálló döntéseinek megfelelően járnak el (pl. elkísérik a megbeszélésekre, helyette nyilatkoznak, vagy a fenti személy pusztán az aláíráskor jelenik meg, stb.),

c) társaságot alapítani kívánó vállalkozó a társasági formán, esetleg a székhelyen és a veze-

tő tisztségviselő megjelölésén kívül egyéb információval a jövőbeni működésről nem rendelkezik, különösen nem tudja megjelölni a társaság működési körét, kivéve a kényszervállalkozók bizonytalanságait,

d) amennyiben nyilvánvaló, hogy a társaság alapításával igazolt székhelyen tényleges tevékenységet nem kívánnak folytatni, vagy működő társaság bejegyzett címein tevékenységet nem folytat (postafiók cég), így különösen, ha az ügyvédet kéri meg, hogy székhely megjelöléséhez irodáját, mint postacímet bocsássa rendelkezésre,

e) tartós megbízás esetén a társaság működése során fontos kérdésekben nem a vezető tisztségviselő, hanem a társasággal jogviszonyban nem álló személy dönt érdemben,

f) az alapítók az induló tőke pénzügyi részét vagy részesedést vásárló az ellenszolgáltatást nem honos országából, hanem harmadik – különösen OECD-n kívüli – országból biztosítják anélkül, hogy annak különös okát adnák,

g) korábban bejegyzett, de tartósan nem működő veszteséges cégek felvásárlása nyilvánvalóan működtetési cél nélkül,

h) a társaság működése során pénzügyi kérdésekben nemzetközileg nem együttműködő országtól minden előzetes üzleti kapcsolat nélkül igen kedvező, ügynöki, közvetítő kereskedői ajánlat érkezik.

2. Ingatlan adásvétellel kapcsolatos körülmények:

a) az eladó vagy a vevő elfogadható magyarázat nélkül a készpénzfizetéshez ragaszkodik,

b) az ingatlan vételár minden különösebb indok nélkül vagy anélkül, hogy valamelyik felet az ajándékozás szándéka vezetné, feltűnően eltér – magasabb – a helyben szokásos közismert ártól,

c) a felek lakcíme, tartózkodási helye és az ingatlan fekvése az ügyvéd irodájától távol fekszik, és az ügyvédválasztásnak semmilyen különös indoka nincs (pl. az ügyvéd korábban valamely fél megbízásából már eljár),

d) ugyanazon ingatlan kapcsán egymást követő adásvételek során indokolatlanul jelentősen változik az ingatlan vételára.

3. Letéttel kapcsolatos körülmények:

a) letétből felszabadított pénzeszeg engedélyezése kívülálló részére minden különösebb indok nélkül,

b) letét készpénzben való elhelyezése, amennyiben azt nem bankszámláról vették fel, vagy

ha az ügyvéd a letétkezelési szabályzat tiltása ellenére a letétet nem konkrét, hanem általánosan megfogalmazott céllal fogadta el.

5. Szervezett együttműködés az ügyvédi szakmán kívül állókkal

Az utóbbi évtizedek egyik új jelensége volt, hogy szerte a világon, különösen az Amerikai Egyesült Államokban, de számos európai országban is, mind szorosabbá vált az együttműködés egyes ügyvédi irodák és más szakmák szervezetbe tömörült képviselői között. Első helyütt kell megemlíteni a könyvvizsgálókról, de e körbe tartozhatnak igazságügyi szakértők, orvosok, pszichológusok, mérnökök és más szakemberek is.

A kérdéskör bonyolultságát érzékelteti, hogy az ügyvédek és a nem ügyvédként dolgozók (a továbbiakban: „nem-ügyvédek”) közötti együttműködés szabályozása az érdekek körülményeként kiegyensúlyozását igényli, amelyet még nehezebbé tesz az is, hogy a kérdéses érdekek közül valamennyi egyszerre lényeges és jogszerű. Egyrészt figyelembe kell venni a gazdasági tevékenység szabadságának elősegítéséhez fűződő érdeket, amely a szolgáltatások területére is kiterjed. Általános társadalmi érdeknek tekinthető az az igény, hogy a gazdasági tevékenységeket szükségtelen korlátozások nélkül lehessen folytatni többek között azért, mert egy, a verseny szabadságát valló társadalomban a kezdeményezés szabadsága tekinthető a legalkalmasabb eszköznek arra, hogy a társadalom által artikulált igényeket és elvárásokat teljesítse.

Másrészt hagyományosan elfogadott elvnek tekinthető, hogy az ügyvédi hivatás gyakorlása nagyban függ a szakmai függetlenség tiszteletben tartásának követelményétől. Ez a függetlenség főként azt hivatott biztosítani, hogy az ügyvédek fenntartások nélkül képviselhessék ügyfeleik érdekeit olyan másfajta érdekek érvényesülése nélkül, amelyek az ügyvédek említett függetlenségük nélkül valamely jogszabály erejénél fogva köteleznék, vagy amelyeknek tiszteletben tartására lojalitásból lennének kénytelenek. Az ügyfél érdekei iránti egyoldalú elkötelezettség, amely egyike az ügyvéd fő kötelességeinek, veszélybe kerülhet, ha az ügyvéd szorosan kötődik olyan személyekhez vagy szervezetekhez, amelyek másfajta érdekek iránti lojalitást is elvárnak, különösen olyan esetek

ben, ahol ezen másfajta érdekek önmagukban szemlélve ugyancsak jogszerűek, mi több, hasznosak is egyben. Ezen túlmenően az ügyvéd ügyféltől kapott információval kapcsolatos titoktartási kötelezettségének teljesítése, amely ugyancsak elengedhetetlen eleme az ügyvédi hivatásnak, nehézségekbe ütközhet, ha az ügyvéd szolgáltatásait a titoktartás tekintetében más jogokkal és kötelezettségekkel rendelkező szakemberekkel szoros együttműködésben végzi. Ezzel a veszéllyel különösen olyan hivatások képviselőivel történő együttműködés esetén kell számolni, amelyeknél az ügyfél jogellenes tevékenységével kapcsolatos hatósági bejelentési kötelezettség érvényesül, például egyes jogrendszerekben a könyvvizsgálók tekintetében.

A függetlenség megőrzése és a titoktartási kötelezettség teljesítése különösen akkor kerülhet veszélybe, ha az ügyvédek hivatásukat olyan szervezet keretében folytatják, amely ténylegesen vagy jogilag nem-ügyvédek számára jelentős mértékben lehetővé teszi a szervezet ügyeinek irányítását. Az ügyvédek fent említett kötelezettségeivel szemben álló és az együttműködésbe bevont nem-ügyvédek által megjelenített érdekek ilyen esetekben közvetlenül is befolyásolhatják a szervezet céljait és működését.

A helyzet komolyságát mutatja, hogy a nagy tekintélyű nemzetközi szervezet, az Európai Unió Ügyvédi Kamaráinak Tanácsa (CCBE) is foglalkozott a kérdéssel és tagjai számára ajánlást dolgozott ki. (A CCBE Belgiumban bejegyzett, non-profit szervezet, mely az Európai Unió és az Európai Gazdasági Térség ügyvédi kamaráinak, valamint ügyvédi szervezeteinek tagjait tömöríti és képviseli az Európai Unió legkülönbélebb intézményei előtt. Tagja jelenleg a 25 tagország ügyvédségét reprezentáló valamennyi szervezet, továbbá az Európai Gazdasági Térséghez tartozó valamennyi kamara és szervezet, míg Bulgária, Horvátország, Macedónia, Románia, Svájc, Törökország és Ukrajna ügyvédi testületei megfigyelők révén vannak jelen a szervezetben.)

Az ajánlás főbb elemeit az alábbiakban ismertetem.

1.1. Nem indokolt az ügyvédeknek engedélyezni azt, hogy olyan típusú együttműködésekben vegyenek részt, amelyek az ügyvédétől eltérő jogállással rendelkező olyan személyeknek engednek az ügyvéd tevékenysége vagy az ügyvéd tevékenységét jelentősen befolyásoló szervezeti forma felett jelentős befolyást, akik az

ügyvédétől jelentősen eltérő köteleességek, szabályozók vagy érdekek tiszteletben tartására kötelesek.

1.2. Az 1.1. §-ban írott együttműködés olyan kooperációs formákat jelent, amelyekben a nem-ügyvédek

– részben vagy egészben tulajdonosai azon intézmény tőkéjének, amelynek keretében az ügyvéd tevékenységét folytatja, vagy amelyhez az ügyvéd tevékenysége szorosan kötődik, vagy

– az ügyvédi hivatás gyakorlása körében vagy az ügyvédi tevékenység keretében szolgáló vagy ahhoz szorosan kötődő intézmény tekintetében alkalmazott nevet használják, vagy

– tényleges vagy jogi kontrollt gyakorolnak az említett tevékenység vagy intézmény felett.

A fentiek alkalmazásában a tőketulajdonnal azonos elbírálás alá esnek azok az esetek, ahol a nem-ügyvédek az ügyvédi tevékenység pénzügyi eredményével vagy az ügyvédi tevékenységhez szükséges javakkal illetve forrásokkal kapcsolatban tényleges vagy jogi alapú érdekelt-séggel rendelkeznek.

1.3. A tőkén vagy más típusú pénzügyi kötelekeken keresztül befolyással kapcsolatban írott elvek azt az általános igényt tükrözik, amely szerint az ügyvédeknek tartózkodniuk kell pénzügyi eredményeik másokkal történő megosztásának mindennemű formájától, mivel az ilyen típusú részesedések a szakmai függetlenség tekintetében különösen aggályosnak tekintendők.

1.4. A tényleges befolyásolás nemkívánatos szintje olyan esetekben is előfordulhat, amelyekben az ügyvédi iroda és más hivatások képviselői között fennálló formális kapcsolatok igencsak korlátozottak. Ilyen eset lehet az, amikor például egy ügyvédi iroda valamely más hivatás képviselőiből álló domináns csoporttal osztja meg irodáját, és egyben függ is ezen utóbbtól a telekommunikáció vagy az irattár, illetve az iratok iktatása tekintetében.

2. Azokban az esetekben, amikor ügyvédek nem-ügyvédekkel olyan formában működnek együtt, hogy ez az 1.2. §-ban írott jogi vagy tényleges befolyást nem teszi lehetővé, az ügyvédeknek az 1.4. §-ban írott tényleges befolyásra illetve kapcsolódásokra figyelemmel, ügyelniük kell arra, hogy

– szakmai függetlenségük, különösen azonban azon képességük, hogy kizárólag ügyfeleik érdekeit szolgálják korlátozások nélkül, ne szenvedjen lényeges korlátozást, és

– az ügyfelek által átadott információ titkosága ne sérüljön.

Az itt szóba jöhető együttműködési formák lehetnek például az ügyfelek kölcsönös ajánlása tárgyában nem-ügyvédekkel kötött kizárólagos vagy elsőbbséget biztosító megállapodások és különösen az irodahelyiségek, illetve a lényeges eszközök megosztása tárgyában kötött megállapodások.

Az itt tárgyalt együttműködési formák körében különös figyelmet kell fordítani a kérdéses tevékenységek szigorú szétválasztására és az ügyvédi tevékenységhez szükséges információ titkosságának megtartására. Az e célra kialakított elkülönítési technikák, amelyeket a köznyelvben „kínai falaknak” hívnak, elengedhetetlenül szükségesek az ilyen típusú együttműködési formák esetén. Az effajta elkülönítés azonban nem alkalmazható az 1. §-ban írott szorosabb együttműködési formák esetén. Az elkülönítés ezekben az esetekben nem alkalmas arra, hogy hatékonyan kiküszöbölje a más hivatások képviselői által az ügyvédi tevékenység függetlenségére gyakorolt hátrányos befolyást. A szervezeti összekapcsolódás és a szóban forgó szervezettel kialakítani kívánt együttműködés szintjétől függően az egyrészről az integrációt és az együttműködést elősegítő, másrészről pedig az elkülönítést szolgáló intézkedések együttese aggályokat vet fel.

3. A 2. §-ban írott együttműködési formák tekintetében alkalmazandó megnevezésekre vagy más jelölésekre vonatkozó szabályokat azon követelmény figyelembevételével kell kialakítani, amely szerint kerülni kell minden olyan utalást, amely akár az együttműködés fennállásának ténye vagy annak terjedelme tekintetében félrevezető vagy zavaró lehet.

4. Az ügyvédekre vonatkozó szabályozásnak rendelkeznie kell arról, hogy a szabályozó testület korlátlan hozzáférési lehetőséggel rendelkezzen mindazon tényekhez, ideértve az okiratokat illetve az adattárolás más hordozóit is, amelyek szükségesek lehetnek az ügyvédek nem-ügyvédekkel fennálló együttműködési formáira vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzéséhez, továbbá rendelkeznie kell arról is, hogy az ügyvédek korlátlan kötelezettség terhelje az ilyen együttműködésekkel kapcsolatos tények megfelelő intézmények részére történő átadása tekintetében természetesen figyelemmel az ügyféllel kapcsolatos titoktartás kötelezettségére.

E témakörben viszonylag frissnek számító fejlemény a korábbiakban utalásszerűen már hivatkozott európai bírósági ítélet a Wouters, Savelbergh és Price Waterhouse BV vs Holland Ügyvédi Kamara közötti ügyben (C-309/99). E döntés több figyelemreméltó megállapítást tartalmaz. Rögzíti, hogy az ügyvédi kamarák nem minősülnek a Római Szerződés 82. cikke szerinti vállalatnak. Mindazonáltal egy ügyvédi kamara által a kamarai tagok és más szabadfoglalkozásúak közötti együttműködést szabályozó rendelkezése olyan határozatnak minősül, amely a Római Szerződés 81. cikk első bekezdés hatálya alá tartozik. Ennek ellenére nem ellentétes a Római Szerződés 43. és 49. cikkével az, ha a kamarai szabályozás megtiltja az ügyvédek és könyvvizsgálók rendszeres együttműködését, mivel az szükséges lehet az ügyvédi hivatás helyes gyakorlatának megteremtéséhez. Hangsúlyozandó, hogy annak tudatában hozta ezt a döntését az Európai Bíróság, hogy jogászok és könyvvizsgálók együttműködése több tagállamban is engedélyezett.

Ma még nem belátható, hogy a rokon szakmák közötti kooperáció milyen fejlődési utat fut be. Az Amerikai Egyesült Államok-beli ENRON botrány, valamint az olaszországi Parmalat botrány – hogy csak a legkiemelkedőbbeket említsem – azonban inkább azt az irányvonalat erősíti, hogy keretek közé kellene szorítani az együttműködést. Az feltétlenül leszögezhető, hogy égető szükség lenne a rokon szakmák közötti együttműködést kontroll alatt tartó szigorú szakmai és etikai szabályok megalkotására és betartására.

IX. Záró gondolatok

Az eddigiekben igyekeztem villanófényszerűen megvilágítani azokat a fő csomópontokat, amelyek álláspontom szerint manapság leginkább foglalkoztatják az Európai Unióban tevékenykedő magyar ügyvédek. Szeretném mindezeket kiegészíteni saját személyes tapasztalataimmal. Ügyvédi irodánk ügyfelei döntő részben gazdasági társaságok, közülük számosan külföldi tulajdonossal rendelkeznek. Részükről már évekkel korábban megfogalmazódott az az igény, hogy az egyes felvetődő jogi kérdéseket ne csak a magyar jog figyelembevételével oldjuk meg, hanem az uniós jogra is vetítsük ki. Ezért szá-

munkra az uniós csatlakozás egyáltalán nem megrázkódtatásszerűen következett be, sokkal inkább fokozta a becsvágyunkat, és izgalommal várjuk az újabb és újabb megbízásokat.

A mindennapok során két fő területen használtuk az uniós joganyag magyar joggá válásának előnyeit. Egyfelől a munkajogi tanácsadás során tájékoztattuk ügyfeleinket a kibővült előírásokról, másfelől pedig polgári peres eljárások-

ban fordultunk hazai bíróságainkhoz azzal a kéréssel, hogy kezdeményezzenek az Európai Bíróságnál előzetes döntéshozatali eljárást, amiatt, hogy a magyar jogszabályok ellentétesek az uniós rendelkezésekkel. Remélem, a legközelebbi alkalommal már arról is beszámolhatok, hogy ezen ügyekben milyen döntés született.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.